

ROMÂNIA EROICĂ

Revistă pentru promovarea românismului

Director: ION COLFESCU-DELATURDA

Redacția și administrația: CLUJ, str. Vasile Goldiș 18/b. - Telefon Nr. 14—89

„Numai aceia vor purta titlul glorios de educatori ai generațiilor de mâine, cari vor fi în acelaș timp eroi spirituali ai neamului în care au văzut lumina zilei.“

(Din „Spirit și Materie“ de I. Colfescu-Delaturda)

Conținutul:

BCU Cluj / Central University Library Cluj
„România Eroică“: **Deparazitarea țării.**

S. Mehedinți: **O mărturie.**

Ilarion Albu: **Acasă (poesie).**

Ion Colfescu-Delaturda: **Evreimea în viața statului.**

Dr. Ilie Dălanu: **Unde e marele deschizător de drumuri: „Pontifex Maximus“?**

At. Motogna: **Spiritualizarea neamului.**

Ioan Pavel Dumitrescu: **Mitul poporului și datoria guvernanților.**

Iosif E. Naghiu: **Episcopul Nicolae Ivan.**

Ștefan Peneș: **Omul potrivit la loc potrivit.**

Dtru. S. Chițu: **Glasul pământului ...**

Cronici: **Cărți-Reviste.**

Abonament anual 250 lei; instituții și străinătate 500 lei. Abonament de sprijin 1500 lei.

Către abonați

Am ajuns la al 10-lea număr. Am dat prilej abonaților noștri să-și dea seama despre importanța revistei și de idealurile care ne frământă. În tot acest timp nu i-am incomodat cu somații pentru plata abonamentului. Din contră, am repetat mereu: ceice nu apreciază importanța revistei, să o restituie, chiar și după primirea mai multor numere. Ne-am gândit că e mai bine să păstrăm abonați viguroși, valoroși tovarăși de luptă; să constituim o armată mică dar bravă, decât una mare diseminată cu elemente dubioase.

Dar am constatat cu această ocazie lucruri triste. Au fost abonați, și chiar directori de școli, cari, în urma apelului nostru, ne-au restituit exemplarele, utilizate până la refuz, unele în mod barbar, cu foile tăiate cu degetele, cu însemnări, cu sublinieri, cu observații pe marginea coloanelor. Toate acestea dovedesc la autorii lor tocmai ceea ce noi oombatem: lipsa de cinste interioară, anarhia morală în care ne complacem, sub aspectul culturii și a unei cinste și morale de împrumut.

Înțelegem ca revista să fie înapoiată după un număr, două. În o lună, două, ai avut tot timpul ca să vezi, dacă ești sau nu în stare să plătești abonamentul. Dar să o restitui după un timp îndelungat, chiar și numai după primirea a 2-3 numere și chiar în cazul când n'ar fi fost utilizate,

nu e un fapt de corectitudine morală. Nu mai vorbim de restituirea, după uz și abuz, care e o curată barbarie.

Afară de aceasta, am trimis unor abonați ai noștri chitanțe de plată a abonamentului prin poștă. Mulți au făcut față obligațiilor. Dar au fost și din aceia cari au refuzat plata pur și simplu, cauzându-ne mari pagube cu expedierea, taxele și timbrele poștale.

Spunem toate acestea pentruca să văză abonații noștri cinstiți, cu ce greutate trebuie să ne luptăm. Nu există cauză mai periculoasă de paralizare a energiilor naționale, de stăvilire a progresului nostru pe toate tărâmurile de acțiune, decât necinstea interioară de care dă dovadă omul care n'a ajuns la conștiința de sine, ori cari ar fi hainele și strălăcirile sub cari s'ar ascunde.

De aceea rugăm pe abonații noștri să facă tot posibilul ca să ne trimeată abonamentul, din proprie inițiativă, ca să ne cruțe speșele inutile cari scumpesc editura în detrimentul tuturor. După 10 numere, am ajuns la limita puterilor noastre de sacrificiu și credem că e timpul ca și abonații noștri să facă sacrificiul necesar și să facă față obligațiilor lor.

Ne gândim să dăm publicității numele acelor cari dau dovadă de nedelicatetele menționate mai sus, întrucât ele disqualifică pe cei ce le practică; oșebit de urmărirea legale.

A început LOTERIA 16-a

Planul acestei loterii oferă 176.742 câștiguri
în valoare de Lei 412,282.200.-

Fiți prevăzători!

Intrați la Colectura Dv. și cumpărați lozurile

Tragerea Clasei I-a la 15 Martie 1938
Loteria de Stat

ROMÂNIA EROICĂ

REVISTA PENTRU PROMOVAREA ROMÂNISMULUI

Director:
Ion Colfescu-Delaturda

APARE LUNAR

Redacția și administrația:
Cluj, str. V. Goldiș 18/b
Telefon 14-89

Deparazitarea țării

Quantum mutatus ab illo! Virgil

A trebuit să schimbăm structura prezentului articol, pentru că, înainte de a fi dat la tipar, a căzut ca o bombă asupra țării știrea guvernului național și a proclamației regale, cari condamnă în principiu partidele și inițiază despoliticianizarea țării. Dl profesor S. Mehedinți în articolul cu care ne onorează, ne vorbește despre zădărnicia propagandei scrise și vorbite. În această susținere apar multele amărăciuni, pe cari le va fi avut în viață și pe cari e hărăzit să le aibă orice om, căruia îi arde în suflet focul sacru. D-sa preamărește numai arta și știința. Dar iată că, chiar în momentul când i-am pus articolul sub presă, intervine un eveniment epocal care răstoarnă susținerea D-sale.

Este adevărat că s'a făcut mult uz și, mai ales, abuz, de „vorba” scrisă și vorbită. În vorbă, sub diferitele ei aspecte, stetea întreaga activitate a celor mulți, cari își făceau din vorbă, din trebile publice, o meserie lucrativă. Din fericire pentru această țară, printre vorbe, s'a mai strecurat și o propagandă scrisă și vorbită, animată, dinamică care a produs o falangă de luptători și o puternică efflorescență de fapte, fără de cari e greu de admis că s'ar fi putut ajunge la soluțiile salvatoare de astăzi.

Și acum iată că vine Demiurgul, vine „Puterea Selectivă” pentru care, cu atâta tenacitate, a gândit și a lucrat întreaga sa viață D.S. Mehedinți. Vine acea putere selectivă, acea energie de purificare, pe care o cer gânditorii și luptătorii în arena publică, cu atâta tărie.

Atmosfera care s'a creat în țară, spi-

ritualitatea care a eșit în urma ei, ne-a creat un nou pedestal de viață, depe care, pornind astăzi la luptă nouă, vom găsi, cu siguranță, la capăt, mântuirea acestei țări. Omagiu Regelui țării, că s'a făcut șampionul idealurilor salvatoare. Omagiu colaboratorilor săi de azi și de mâine. Dar nu trebuie să uităm de a aduce omagiul nostru celor mulți, scriitori și vorbitori, faptași sub diferite forme, cari, în lungul și latul țării, și de sus până jos, au pregătit purificarea ce va să vie și au făcut-o, nu numai posibilă, dar **necesară**.

Desființarea partidelor și înlocuirea lor cu entități superioare este primul pas pentru regenerarea neamului.

Nu de mult am poposit într'un mic centru de provincie, foarte animat și bine intenționat. Activează aici o mână de tineri, în mijlocul cărora a fost pentru mine o reconfortare de a descinde. Cititorii României Eroice știu că noi nu ne mărginim în a face „vorba”. Noi vrem să transformăm vorba în Verb. Ceice citesc și propagă ideile noastre, trebuie să se și conformeze lor. Lozinca noastră de orice moment, deși facem vorbe, este: **nu vorbe, ci fapte**. Am fost surprins deci, deși fenomenul e general, când am constatat că toți cei de față, în afară de funcționari, erau membri ai diferitelor partide politice. Nu era nici unul, dintre cele multe, nereprezentat. La dojana mea părintească, mi-au răspuns tinerii: Ce să facem! A rămânea înafară de partide, însemnează să te disqualifici, să devii paria al celorlalți.

Și astfel omul, când își începe cariera,

și chiar înainte, își releagă în adâncuri, își jertfește tot ce are mai bun și se afiliază unui partid politic. Și faptul se petrece astfel ca diferitele elemente să se împartă între diferitele partide, în așa fel ca să se producă un echilibru. Și la baza întregii acțiuni este parvenirea, lupta pentru putere, pentru sistemul: **partizanii pentru partid, partidul pentru partizani și sărmana țară luată în exploatare și de unul și de altul.**

Tinerii s'au rușinat când le-am vorbit de situația lor tristă. Au plecat capul și au privit-o ca pe o necesitate fatală. Dar nu e demult, de când a susține ca tinerimea să nu se înscrie în partide era să-ți atragi ura generală. Până de curând, nu se rușina nimeni de lupta pentru parvenire ca scop ultim al vieții. Această luptă apărea ca legitimă oricărui intelectual român. Când îi spuneai vreunui că sunt totuși și scopuri mai înalte, mai nobile, te privea de sus și cu dispreț. În această atmosferă, nimeni nu se ostenea să prindă adevărul obiectiv. Toate erau decoruri. Numai un singur lucru era pe deplin fixat: interesul personal, cel de gașcă, cel de partid. Prin aceste feluri de interese trebuia să triezi orice preocupare de alt ordin.

Este lezne de înțeles că oamenii cari trăiau la un nivel atât de jos, oricât s'ar fi îmbrăcat ei în fast, și s'ar fi împăunat cu orice inteligență și știință, cu orice teorie și vorbărie, nu erau în stare să scoată binele din rău. Deaceia curente vătămătoare, nu numai că nu erau împiedicate, dar erau chiar cultivate, și elementele dizolvante, și în special evreimea, elementul dizolvant prin definiție, era la largul lor, puteau opera în deplină libertate, cu asentimentul și concursul, activ sau tacit, al tuturor.

Azi este locul să exclamăm ca Virgil la apariția lui Hector plin de răni: **Quantum mutatus ab illo!** Câte s'au schimbat în jurul nostru! Iată că atmosfera sănătoasă care a cuprins și stăpânește elementele de elită ale neamului, atmosfera purificată de miasme, a pătruns și în Sala Tronului.

Astăzi vedem că apare la orizont Demiurgul. Războiul în contra spiritelor întunericului se declanșează. Eri am avut „România a Românilor“, lozincă care nu a căzut și nu putea să cadă cu

guvernul care s'a dus. Astăzi avem deparazitarea țării de politicianism. Deja a început să se simtă mirosul de cadavru. Și nu va trece mult până când, buciumul care va răsună pe toate plaiurile țării, va arunca în luptă toate energiile vii, pentru alungarea de pe pământul patriei a tot ceea ce a fost până acum conducere de stat afiliată parazitismului partidelor politice, animalității din noi, sentimentelor josnice cari degradează ființa umană

Grăție Regelui Țării și spiritelor eroice cari au apărut la orizont, suntem și noi în măsură să strigăm alături de proclamația regală:

Români! Sus capetele, O nouă spiritualitate pune stăpânire pe țară. Fiți la înălțime. Desbrăcați-vă de hainele pe cari le-ați purtat până acum. Imbrăcați-vă cu spiritualitatea creatoare. Dacă, până acum, ați căutat materia, parvenirea, viața, pentru ca să găsiți moartea; de acum înainte căutați, sacrificiul, căutați moartea, pentru a găsi viața. Acum începe munca creatoare. Acum se vor pune bazele noii României. Să pornim cu toții la muncă pe ogorul patriei, uitând de noi și de interesele noastre. Să lăsăm să meargă înainte pe ceice caută înaintarea. Noi să cântăm suferința, dispariția în opera noastră. Să descindem în întuneric, în suferință, în moarte, pentru a determina apariția luminei, a căldurii, a spiritualității, a puterilor creatoare, cari ne vor învălui pe noi, ne vor mântui patria, ne vor curăți, prin muncă și prin suferință, de toate miasmele cari ne distrug și ne vor da ascendentul și importanța ce ni se cuvine în concertul popoarelor.

România Eroică se felițează în vederea puținului cu care a contribuit, ea și distinșii săi colaboratori, cunoscuți, și necunoscuți, la acest măreț rezultat și felițează mai presus de toate țara și neamul, pe toți luptătorii, pentru noua eră ce a apărut la orizont și odată cu felicitarile noastre, urează tuturor românului spor la muncă și la sacrificiu, în conformitate cu lozincă care ne animează și care stă la baza activității noastre: **Toți pentru unul și unul pentru toți.**

„România Eroică“

O MĂRTURIE

de S. MEHEDIŢI

Conducătorul acestei foi mi-a făcut cinstea, să-mi ceară câteva rânduri.

Răspunsul meu e acesta:

Când e vorba de cărturari, un singur lucru e temeinic — știința, dacă are cineva destulă putere, să adune nu numai fapte mărunte, ci să se ridice până la idea care leagă la un loc faptele adunate de el sau de alți cercetători.

Există însă un lucru și mai ademenitor — arta. — Cine poate lăsa în urmă sa o serioasă operă de artă, acela s'a apropiat de ceea ce slăbiciunea noastră omenească îndrăznește a numi „nemurire“.

Există totuși un lucru obligator pentru oricine și oricând: să jertfească fiecare din timpul și din puterea sa cât mai mult, ca să asigure perenitatea neamului din care face parte, contribuind astfel a păstra nesecat izvorul din care pot ieși cu timpul și operele de artă, și marile sinteze științifice, adică titlurile de glorie ale unui neam. — Însă mai mult de cât oricine poate împlini această sarcină omul de stat (când se nimerește, și unde se nimerește să se ivească un astfel de bărbat rar, capabil să facă suma tuturor valorilor pozitive ale unei epoci, și să dea nașunii sale cea mai înaltă potență).

Omul de stat, alături de savant și de artist, este în fiecare epocă norocul cel mai mare în viața unui neam. — Iată pentru ce, pe lângă datoria mea de cărturar, am căutat să relev cât

mai energic necesitatea omului de stat pentru momentul istoric prin care trece poporul român de la războiu încoace.

Cât privește scrisul la gazetă, la reviste, sau conferințele, acestea toate sunt lucruri de mână a doua. Am risipit în viața mea mult timp pentru astfel de muncă trecătoare. Rezultatul e prea mic și, de cele mai multe ori, nimic.

Lumea nu se îndreaptă cu vorbe.

În cuvântul de ocazie, omul nu crede — nu-i vine să creadă. Bănuește că ar fi dedesubt cine știe ce interes...

Românul are o zicătoare isteafă: doar și minciuna-i vorbă!

De aci o firească neîncredere în vorbe.

Este însă ceva care în adevăr învinge toate împotririile; e fapta.

Mai bine o faptă cât de mică, de cât o mie de vorbe cât de mari,

Iată de ce, făcând suma cuvintelor cetite, scrise și auzite (când nu e vorba de știință sau de artă) eu am ajuns la această convingere: cea mai sigură îndreptare a poporului român se va putea realiza pe o singură cale:

Alt regim de muncă.

Iar vorba (scrisă, tipărită sau vorbită) e mai totdeauna o amăgire și prin urmare o primădie.

Acasă

În grădina de din sus
Crește iarba deasă,
Că de când bădița-i dus
Nu știe de coasă.

În grădina de din jos
S'a'ncoiubat obida.
Și'n căsuța de prisos
Crește pălămida.

Busuilocul s'a uscat,
Izma'n strat tânjește,
Socul, cel de mult tăiat,
Singur odrăslește.

Scârțâind se'nvârte lin
Roata la fântână,
De pe furcă, atârnă plin
Caerul de lână.

Cântă cucuvaele
Sus pe-o înălțime,
De prin șură paele
Nu le-adună nime.

Plânge mama pe'nserat
Măturând privarul,
C'a trecut și n'a lăsat
Nici un rând poștarul.

Evreimea în viața statului

de ION COLFESCU-DELATURDA

Imi aduc aminte de ideile ce-mi făceam, pe când eram în liceu, despre A. C. Cuza: era un incult, plagiator, huligan etc. Eu îl vedeam de departe cu ochii celor ce mă înconjurau. Toate defectele i se atribuiau, cu primul și cel mai grav: lipsa de inteligență și de pregătire, incapacitatea. Această incapacitate implica și o incapacitate generală, din momentul ce un asemenea om era tolerat ca profesor universitar. Așa îl prezenta presa evreească. Așa eram prezentanți fiecare, din momentul ce îndrăzneam să-i turburăm digestia. Și românii îi țineau cor. Ea făcea opinia publică, fără discuție.

Pe atunci, și până la venirea ultimului guvern naționalist, evreul își creaa, oriunde se găsea, o situație specială, cu favoarea de a înfânga orice principiu de morală și legea, fără pedeapsă. Dominația și acapararea bogățiilor le era asigurată, chiar și sub aspecte în aparență umile. Să ne aducem aminte că orice potentat își avea evreul său, care îl acoperea, lingușa și exploata, speculându-i slăbiciunile, rapacitatea sau desfrăul. La adăpostul celor puternici, evreul își făcea liniștit afacerile. Aceștia, conștient sau nu, erau instrumentele lui docile.

Nici nu e lovit, e suficientă numai ivirea intenției de apărare în contra înfamiiilor ce a comis și evreul țipă și aruncă în mod diabolic apropiul asupra victimei sale. Iar goimii inconstienți, în mod docil și slugarnic, îi țin cor și devin, sub inspirație judaică, cele mai periculoase instrumente de distrugere.

Să-și aducă fiecare aminte despre ceea ce a avut însuș de suferit, atunci când a avut ceva de împărțit cu evreul. Poți declara război oricui. Vei învinge sau vei fi învins în luptă dreaptă. Să nu declari însă război evreilor, căci toți goimii vor țipa mai tare ca ei și le vor lua apărarea. Din lupta cu evreul e greu să eși cu fața curată. Însăș lupta te pătează. Aceasta e adevărat pe toate fronturile: și în viața individuală și în cea socială, și pe plan internațional, în raporturile dintre neamuri. Pe orice tărâm te vei pune, el va forma din goimi armatele cari te vor răpune.

In afară de lege

Asistam la desbaterea unor procese la o secție a tribunalului Ilfov. Tribunalul era compus din doi judecători tineri, plini de viață și de inteligență.

Pleda un avocat evreu, mincinos și insinuant, până la revoltă. Voia cu orice preț să inducă în eroare pe judecători, cu argumentele cele mai factive și mereu repetate, cu o obrăznicie nerușinată. Președintele l-a ascultat docil două ore, în cari avocatul n'a făcut decât să mintă, să insinueze și să falsifice adevărul. A luat cuvântul adversarul român. Imediat a dispărut pasivitatea președintelui. A fost mereu chemat la ordine, hârțuit, încât a trebuit să conchidă, fără a-și putea susține liniștit tema. Și astfel se ajunge la pălmuirea dreptății elementare, prin justiția paragrafelor moarte.

Eram procuror la un tribunal. Se judecau contravenții la C. F. R. Pedeapsa ce obișnuia să dea acel complet era de 200-300 lei. Români, țigani, unguri, oameni desmoșteniți, luau pe rând, fără discuție, aceste pedepse. Se prezintă un evreu cu perciuni, bine îmbrăcat, insinuant, cu minciuni bine plasate, cu privire mieroasă, cu surâsuri, impertinent în fond, și obține, cu toată protestarea mea, 50 lei amendă, cu suspendare, adică o achitare de fapt. M'am dus la judecători și le-am spus în particular: Vedeți ce-ați făcut; cum se poate ca nenorocii aceștia de semi-cerșetori să ia sute de lei amendă, pentru care vor trebui să stea la închisoare, și evreul, cu bunăstare și mult mai vinovat, să fie apărât de pedeapsă, ce ideii își vor face acești nenorociți de o asemenea justiție! Judecătorii s'au trezit la realitate; au văzut că au fost victima unei sugestii diavolești, și, pentruca să fie logici, au trebuit să suspende pedeapsa tuturor contravenienților ce au mai venit la rând în acea ședință.

Acesta e aspectul general al stării de lucruri democratice. Evreul poate să violeze legile, să mintă, să traficheze, să mistifice, să înșele, fără pedeapsă. Totul îi e îngăduit. Își poate face afacerile în plină liniște, să corupă viața publică, să dizolve organismele sociale, să le pompeze bunurile, să condamne tot în calea lui, și creștinul i se supune în mod docil.

De aci afacerile scandaloase, falimentele frauduloase, evaziunile fiscale, jaful averii publice sub protecția sau toleranța autorităților de stat și cu însuș concursul subconștient al victimelor. E o putere invincibilă de corupție, demoralizare și dizolvare, dacă organismele sociale nu sunt bine înzestrate cu armele spiritualității creatoare.

Paraziți ai statului

Spuneam în altă parte că fiecare maramureșan susține cu munca lui trei familii de evrei, pe lângă propria lui familie. Noi toți muncim și susținem cu sudoarea frunței pecinginea care se dezvoltă pe corpul nostru. Fiecare din noi ne putem face bilanțul, ca să vedem cu ce am contribuit, vrând nevrând, într'un fel sau altul, la dezvoltarea acestei pecingini. Eu pot prezenta câteva pățanii proprii, foarte semnificative.

O familie numeroasă de excroci evrei s'a instalat într'un imobil ce am la București. Dintre membrii ei nu lipsea nici o fiică a Evei, dotată cu toate darurile Pandorei și bine dresată ca să parzeze adversitățile, uzând de grațiile ei frauduloase. Trăiau numai din expediente. Au corupt pe administrator, iar față de autorități deveniseră imuni. Ani de zile s'au menținut în imobilul meu. Mai ridicam un etaj cu valoarea pagubelor ce mi-au cauzat. Un alt evreu, pripășit de prin Rusia, a manevrat așa de bine, încât a dispărut cu 40.000 lei din averea mea. Un evreu, cu numele „Mihăilescu”, care sub acest nume camuflat, a reușit să pătrundă și în armată, unde a obținut gradul de sublocotenent, a plecat cu 60.000 lei chirie neplătită. Un altul, cu 17.000 lei etc.

Am încercat să rezist. A fost imposibil. Cu prima familie m'am ales cu reclamații la Min. Just. Eram vinovat, eu magistrat, că vroiam să dau afară și să arunc pe stradă o familie nenorocită, demnă de toată compătimirea. Am avut mari neplăceri, prin faptul că goimii au profitat de ocazie pentru a face intrigi pe această temă. Un alt evreu, având o mobilă luxoasă în casă, am reușit să o sechestrez. Am avut greutăți infinite ca să-i fac pe judecători să-l oblige la plată. Soția sa, un fel de Esteră modernă, frecventa cercurile „de elită” de jocuri de cărți. Era aristocrată și distinsă. Și avea un talent neîntrecut de a capta pe aceia cărora vroia să le stoarcă banii sau protecția. Cu toată simplitatea procedurii, cu toate actele imposibil de înlăturat, supt ochii diabolici ai acestei femei, judecătorul, cu rea credință, a interpretat un text de lege în așa fel că a trebuit să plătesc taxe și timbre cari amputau considerabil câștigul de cauză, pe care n'a putut să-l împiedice, iar la pronunțare s'a făcut că a uitat de cheltueli de judecată.

Satanismul în funcțiune

Nici un român, nici un creștin nu poate avea talentul diabolic de a paraliza adversitățile și de a transforma în mod diabolic voințele streine în instrumente docile ale perversității lor. Nu există mijloc pe care să nu-l întrebuițeze; nu există alegere de

mijloace, în acest scop. Insinuarea și perseverarea lor dezarmează voințele cele mai tenace. Și astfel contribuim cu toții ca să creștem și să cultivăm cu sângele nostru ploșnițele, cari apoi ne stropesc cu noroi, și la figurat și la concret, ne scuipă cu dispreț, după ce ne-au aruncat în mocirlă, ne-au murdărit, ne-au demoralizat, ne-au dezonorat și ne-au jefuit.

E în adevăr revoltător să constați, neputincios, că înaintea evreului se deschid toate ușile și toate posibilitățile; că oameni cu înalte situații sociale dezarmează în fața lor, se leagă la ochi, le stau la dispoziție, și, pentru interese meschine, pentru câte un blid de linte, le devin instrumente oarbe pentru cele mai infame întreprinderi. După cum s'a văzut din prezenta expunere, am avut trista ocazie să stau și eu dezarmat și neputincios în fața lor și să sufer revoltătoare nedreptăți și încălcări de lege făptuite chiar de colegi de ai mei mai tineri cari, trecând peste orice considerație, deveneau, fără să-și dea seama, instrumente oarbe în mâini criminale.

Fenomenul nu trebuie să ne mire și nici să ne atribue anumite scăderi, pentru că el e general și se aplică pretutindeni, în orice timp și în orice loc, pe unde această rasă a pătruns și unde organismele sociale înnoată în materialism și în anarhie morală.

Și când ne gândim că toate acestea se petrec în numele libertății și al umanitarismului, în mod perfid interpretate, pentru a pune parazitismul judaic la adăpost de orice pericol și pe goimii îndopitociți, instrumente docile la picioarele lor!

Nu s'a petrecut la noi acelaș lucru cu garda de fer: Cine sta să asculte pe membrii ei! Erau ultimii „derbedei”. Și cel din urmă jidan excroc le lua înainte.

Calea mântuirii

Pentru a scăpa de această lepră, cași de orice altă calamitate morală și materială, există un singur mijloc: *Spiritualizarea*. Dar, pentru a ajunge la spiritualizare, trebuie neapărat să-i simțim *Necesitatea*. Numai omul creator e în stare să distingă binele din rău, și deci numai el are mijloace la dispoziție de a se apăra de cancerul care ne roade. Pentru a distinge binele din rău, trebuie mai întâi să ne cunoaștem pe noi înșine. Nu există îndreptare posibilă, până ce nu se produce în noi această *necesitate*.

Insănătoșirea, purificarea morală, e singura armă de salvare. Satana dezarmează și dispare numai înaintea crucii. Toți oamenii, oricare ar fi haina cu care se îmbracă, oricare ar fi poziția lor socială, cu orice grad de inteligență și știință ar fi înzestrați, sunt ele-

mente destructive, instrumente oarbe în mâinile spiritului demonic, atâta timp cât nu a apărut în ei necesitatea de a se cunoaște pe ei înșiși, viața interioară, puterea de creațiune, spiritualizarea.

Sunt beneficii și recompense pentru mulți. Aceia a căror existență se rezumă în căutarea lor, nu vor ajunge să se cunoască pe ei înșiși, nu vor ajunge să distingă binele din rău, nu vor ajunge la creațiune. Principiul este spiritualizarea, moralizarea, viața în Christos. Evreul va dispărea odată cu satana. Și satana nu rezistă crucei.

Pentruca să ne dăm seama de greutatea problemei, să ne gândim la starea în care ne găsim, să ne punem întrebarea: pentru ce ne obosim, pentru ce pătrundem cu sacrificii grele, prin școli din ce în ce mai înalte, pentru ce vrem să devenim deputați, senatori, miniștri, înalți demnitari etc.; nu pentru beneficii, pentru putere, pentru procopseală, pentru îmbogățire, pentru parvenire? Dar prin aceasta totul s'a corupt. Succesul în ordine spirituală s'a zădărnicit. Căci un succes real nu se poate aștepta decât dela oamenii de sacrificiu. Cel ce aleargă după beneficii materiale, pierzând din vedere spiritualitatea lucrurilor, se risipește zadarnic, risipă care e o pierdere pentru el, cași pentru națiunea din care face parte.

Un individ, un șef de familie, de instituție, cași guvernul unei țări, atâta va realiza, cât va reuși să salveze

din energiile cari se risipesc fără de folos. Principiul selecțiunii valorilor e și aici, ca pretutindeni, decisiv. Iar valoarea o descoperi după nota ei dominantă: *sacrificiul, eroismul.*

Numai moralul, sacrificiul, eroismul, pregătesc armele necesare, toate forțele de luptă, și câștigă victoriile. Până și țaranul care muncește pământul descinde în opera sa, pentru a face din sămânță recoltă. Când judec, când instruesc, când pictez sau sculptez, fac acelaș lucru. Toate operele noastre implică o înălțare în spiritualitate. Ori ce scoborâre în preocupări materiale e o profanare, care condamnă opera și o zădărnicește.

Crice creațiune e o răstignire, iar nu parvenire și beneficiu. De aceea numai cel ce caută moartea găsește viața. Dispariția în opera noastră e o eclipsă, dar această eclipsă va determina apariția luminei, a căldurei, a spiritualității, care va da viață mediului în care am descins, va crea ordinea, armonia, bunăstarea și progresul.

Am stat prea mult pasivi. Cancerul s'a infipt prea adânc în carnea noastră. Acum trebuie să tăem în care vie. Să o facem cu hotărâre eroică și nestrămutată.

Problema evreiască e o problemă de salubritate publică.

Unde e marele deschizător de drumuri:

„Pontifex Maximus“!

de Dr. ILIE DĂIANU

Ceeace am scris în paginile, ce urmează despre drumul Moșilor, se pare o chestie locală. Dar, dacă socotim bine, ea se ridică la înălțimea unei probleme de importanță generală. Nu numai prin faptul, că e vorba de o chestiune a Moșilor, ramura cea mai eroică a neamului românesc, de a căror nume se leagă cele mai mari revoluții, a lui Horia și a lui Iancu. Ci și prin faptul, că chestiunea drumurilor e chestiunea cea mai importantă a refacerii țării noastre și a renașterii neamului nostru. Drumurile sunt canalurile firești prin cari se introduce cultura în cele mai ascunse cătune și în cele mai ferite colțuri de țară. Fără drumuri, nu-i posibilă o dezvoltare economică firească și o prosperitate a poporului. — „Drumurile poartă povara“ — zice vechia vorbă cu tâlc și cu înțelepciune a poporului nostru. Dacă nu-i drum bun, apoi vai de biet român' săracul, și vai de vita lui din jug.

Adevărurile acestea le-au cunoscut și le-au ținut în seamă marii noștri străbuni: Romanii. Când au cucerit Dacia și au hotărât să o colonizeze și încorporeze imperiului roman, i-au făcut mai întâi drumuri temeinate, bătute cu peatră. „Drumul lui Traian“ — se mai pomeneste și azi prin toate părțile vechei Dacia, care este vatra străvechie a țării noastre de astăzi. Prin părțile dela miază noapte a Ardealului, prin Sălaj, ca și pe Someș, ca și prin Secuimea de azi, se mai găsesc urmele drumurilor lui Traian, pe cari nu le-a putut distruge, nici barbaria milenară, nici nepăsarea de mai târziu a slabilor nepoți.

Obiceiul acesta al Romanilor — care e un sistem — l-am văzut urmat sub ochii noștri de frații noștri Italieni în Abisinia. Cucerirea acestei Dacii africane s'a făcut de două armate, una luptătoare, cu arma, și alta constructoare de drumuri. Cea luptătoare a luptat din când

în când. Cea constructivă însă a lucrat ziua și noaptea, cu echipe deosebite, cari se schimbau, dar opera de construcție nu înceta nici un moment.

Fără armata constructivă, cea combativă, n'ar fi putut izbuti. Cea constructivă făcea cu puțință însăși lupta de cucerire. Căci numai având drumuri, putea să se concentreze și să fie înzestrată cu muniții și hrană oastea luptătoare. Și dacă ai sta să judeci, nu știi care are mai mare merit în smulgerea succesului, care a uimit lumea, în cucerirea Ethiopiei. Poate că armata constructivă a contribuit mai mult la gloria patriei civilizate de cât cea luptătoare. În tot cazul civilizarea Abisiniei numai pe drumurile construite de italienii cuceritori se poate face.

Dar drumuri fără poduri nu se pot închipui. Podurile peste râuri, peste abisuri, sunt părți esențiale și de neînconjurat al oricărui drum. Făcătorii de poduri sunt avangardele constructorilor de drumuri. Ei fac partea cea mai grea. De aceea la străbunii noștri romani „pontifex” — făcătorul de punte și de pod a fost considerat ca mare demnitar. Și Pontifex Maximus a fost numit mai marele cap al cultului religios. Pontifex Maximus a fost șeful colegiului preoțesc, al flaminilor, și al vestalelor. Acest titlu, dimpreună cu demnitatea ce o reprezenta, au luat-o mai târziu chiar împărații Romei între titlurile lor. Așa de mult prețuiau cărmuitorii imperiului roman opera de construcție a drumurilor și podurilor.

Tot așa ar trebui să se prețuiască și la noi această ramură a lucrărilor publice. Poduri și șosele ar trebui să se construiască la noi neconținut! Și ar trebui să ni le construim noi însine, nu să le dăm în întreprindere pe mâna străinilor. Oameni avem și materialele nu ne lipsesc. Peatră, var, ciment, lemn, se produc în țara noastră în abundență. Putem da și străinătății. Ingineri specialiști avem, conducători tehnici avem, brațele de muncă nu ne lipsesc. Ce ne mai trebuie deci, ca să străbatem în lung și lat, cruciș și curmeziș, toată țara de o rețea de drumuri petruite în toate direcțiunile!

Astăzi avem părți mari de țară aproape lipsite de orice drum practicabil, cum e Basarabia, Dobrogea, Bărăganul, și regiunile muntoase, cum e și Țara Moților.

Dar regiunile noastre muntoase sunt comoră de averi, pe sol și subsol. Din lipsă de drumuri, nu se pot exploata și întrebuința.

Dar regiunile noastre dela munte au frumuseți dăruite dela Dumnezeu cari ar trebui să le cunoaștem, spre desfătarea noastră sufletească, Dacă ar fi înzestrată cu drumuri bune, ar veni lume peste lume să le vadă și să le admire, nu numai din țara noastră, ci și, din străinătăți.

Turismul este astăzi o pasiune modernă; o ramură mai cumpănită, mai apropiată de știință și de inimă a sportului. Turismul servește cunoștința dintre popoare și cultivă frățietatea umană. Trebuie de cicultat, cu atât mai mult cu cât e și un izvor de venit. Dar un adevărat serviciu de turism, fără drumuri bune, chiar și pentru automobile, nu se poate închipui.

Construcția drumurilor ar fi un izvor de câștig pentru mulțimea de muncitori români, cari iarna 3—4 luni n'au nimic de lucru, deci nici un câștig. În lipsă de bani, acești muncitori pot fi plătiți cu alimente: făină, grâne și altele.

Investirile ce s'ar face în aceste construcții de drumuri s'ar răsplăti dela sine prin ușurarea comunicației, prin prosperitatea economică.

Un câmp nemărginit de lucrări se deschide pe acest tărâm al lucrărilor de poduri și șosele. Oare avem noi omul care să le inițieze, organizeze și săvârșească?

Avem noi un Pontifex Maximus?

Cred, că da!

Apelăm cu toții la acest mare Pontifice.

Il chiamă țara; il chiamă dorul ei de înaintare, de înflorire,

Dacă un primar de sat sub un regim străin, vitreg, și dușmănos a putut face un drum pentru țărișoara sa strimță, să nu avem un cărmuitor al lucrărilor publice, care să înzestreze țara toată cu drumurile necesare, cari să-i poarte povara?

Să-l vedem la lucru pe marele nostru deschizător de drumuri!

Drumul Moților

Se vorbește mult în zilele noastre despre „drumul Moților”, drumul, care ar fi să lege țara Moților, și anume inima ei, Abrudul, cu Teiușul, târgul românesc din șesul Mureșului, care este nodul de linii ferate unde se întâlnesc trenurile ce vin pe valea Mureșului și pe ale Târnavelor.

Teiușul, acest punct istoric de însemnătate

în trecut, și de și mai mare însemnătate pentru viitor, ar avea tot așa de mare interes să se facă acest drum, ca și înșiși Moții, cu toată țara lor. Pentru Moți drumul ar avea menirea să le ușureze a-și aduce pe calea cea mai scurtă, și cea mai dreaptă, mărfurile lor de lemn și schimbul bucatelor — grâne de pâine — de cari au lipsă să le ducă dela țară, pe calea cea mai ușoară, acasă. Pentru teiușeni drumul acesta ar fi merit să le dea acel înbold, de care au lipsă, ca ori ce Români, mai greoi

de ceva seamă, a aprins în inimi candela nădejdi, dar nici unul n'a căutat să și împlinească făgăduința dată publicului elector.

O pildă vie

Pentru a ieși odată din lumea făgăduielilor deșarte, și pentru a se vedea că se poate face și un lucru mare, cum este drumul cerut de Moți, vreau să povestesc aci despre un om, care n'a fost ministru, nici deputat, nici candidat de deputat, ci un simplu țăran primar de sat, și care, el singur, a fost în stare să facă un astfel de drum. Vreau să povestesc despre Ion Nistor din comuna Dintre-Galde, care a fost în stare să facă un astfel de drum, de la Galda-din-Sus, și până la Mogoș, drum lung de vreo 40 km. Și asta sub stăpânirea străină, ungurească, despre care știm, că nu avea nici o tragere de inimă către Români, cu atât mai puțin cătră Moți.

Pilda vieții lui Ion Nistor dela Intre-Galde este o dovadă mai mult ce poate face școala între țăranii noștri, ce talente mari zac ascunse printre acești simpli țărani, și cât de mult bine s'ar putea face, cu ei subț a bună și dreaptă oblăduire românească

Când am auzit vorbindu-mi se despre Ion Nistor și fapta lui așa m'm însuflețit, încât îndată mi-am propus ca să scriu despre el, ca despre un om vrednic, care a dat o minunată pildă de urmat și pentru cei de sus și pentru alții din alte sate.

Pe văile Munților apuseni

Ca să nu scriu numai după auzite din spusele altora, m'am pornit în toamna asta să văd cu ochii mei văile pe cari este plănuit să se facă drumul Moților: Valea Geoagiului, și Valea Gălzii.

Pe Valea Geoagiului am fost până la Râpa-Râmețului; iar pe cealaltă, până la centrul comunei Intre-Galde. Escursiile făcute pe aceste văi au fost pentru mine călătorii din cele mai plăcute, adevărate desfătări. Resimt din nou aceeaș plăcere povestindu-le și reamintindu-le, pentru că pe urma lor am cunoscut mai bine, ce înseamnă Drumul-Moților.

Când vorbesc de Valea Geoagiului, bine înțeles, vorbesc de Geoagiul de sus, nu de cel din jos, care se află în județul Hunedoarei, aproape de Orăștie. Amândouă aceste Geoagiuri sunt locuri de vindecare. Cel din jos

Un țăran deschizător de drumuri
Ion Nistor, 1867—1922

la desvoltare, ca să se transforme în orășeni, făcând din târgul lor grănițeresc oarecând, un centru românesc de meserii și negustorii, spre a se scutura aceste ramuri ale vieții și economiei naționale de toate elementele străine mijlocitoare, adică de evrei. Sunt deci două feluri de interese de amândouă părțile, cari se completează unele pe altele, cerând deopotrivă facerea acestui drum. Cu toate acestea el se tot amână din an în an. Fiecare guvern, care s'a perindat la cârma țării în cel din urmă deceniu, a promis, foarte solemn și foarte hotărît, acest drum. Fiecare guvern și om de guvernământ,

are băi calde, cunoscute încă pe vremea străbunilor noștri romani. . . . Ele vindecă cu apele sale. Geoagiul de sus, în schimb, vindecă cu vinurile sale. Are vii multe, de bun soi, și vinurile ce se storc din strugurii copti pe aceste dealuri, sunt vindecătoare, dacă se beau cu măsură, pe cât sunt îmbolnăvitoare, în caz contrar.

Drumul spre Geoagiu duce din Teiuș pe apă în sus, prin satul Stremț, așezare veche și vestită în istoria Ardealului, cu bogate grădini de pomi și de vii. Dela Geoagiu în sus spre Râmeți valea se strâmtează și se scurge lin, cu cădere ușoară, pe un pat de petriș ușor de regulat, ca albia apei să fie îndată un temei de drum petruit. Colinele de a stânga văii sunt împădurite, pot da deci cât de mult lemn, de construcție, cum și pentru foc. De a dreapta văii, dealurile, despădurite de mult, sunt spălate de puvoaie, și se văd stâncile roșietice, cari imbie piatra lor pentru construcții.

Înainte de Râpa-Râmeților, ne oprim la bisericuța istorică, fostă pe vremuri mănăstire, care este bine restaurată acum de Comisia Monumentelor istorice din Cluj.

Din toate rețin aci inscripția ce se află deasupra mesei săpate în zidul din altar, numită a „proscomediei”:

La anul 1741 mesita Julie 12 zile zugrăvit-u-s-a acest sf. Oltar fiind Vlădic Făgărașului Preaosfințitul Vlădic Ion Inochentie cavalier de Sadu cu toată cheltuiala lui Dan Ion Palaghie ot Ponor, Ion Ursu ot Remeti fiind egumen iermonah Sofronie și ocârmuitor acestui lucru Ion Bologa, iar zugraf Georgie dela . . . iar protopopol locului. . . Giomal. Ano 1741.

Ceva din sus de bisericuța aceasta, care ea singură ar merita un drum bun, ca să poată fi cercetată de cât mai mulți turiști și literați, se găsește Râpa Râmețului. E o îndiguire de stânci a văii, pe care apele le-au spart cu încetul, dar rosturile ce au rămas, de o parte și de alta, formează niște fortărețe uriașe, niște temple păgâne, cu turla și turnuri uriașe, față de cari bisericuța mănăstirei de oarecând apare, întradevăr, numai ca o scoică.

De aci mai în sus, la vreo 5 km. sunt cheile Râmețului, cari se spune că sunt de o frumusețe sălbatică neîntrecută. Aci ar fi și punctul cel mai greu pentru construirea drumului. Doar întratâta problema ar fi ușurată, că, cu câțiva ani înainte, sub ministeriatul generalului Moșoiu, s'a început și s'a făcut o părțică de drum, pornind dela Mogoș spre Cheile Râmețului. Dacă s'ar fi continuat atunci

lucrarea începută de inimosul general, noi am avea un drum, iar el ar avea un monument mai mult — *aere perennius* — în inimile moșteni. Păcat, că bunul început a rămas baltă.

Pe valea Gălzii în sus

Cunoscând această vale a Geoagiului, sub călăuzirea preotului mănăstirei, Emilian Repede, directorul școlii din Geoagiu, fost ofițer în timpul războiului, și a revizorului școlar, Ion Lucaciu, dir. școlii din Teiuș, amândoi cunosători ai împrejurărilor locale și a multor mizerii și scăderi administrative, datorite lipsei drumului, m'am pasionat și eu, ca fiu al județului Alba, de problema aceasta arzătoare mai ales pentru Moți.

Mănat de acest viu interes trezit în sufletul meu m'am hotărât să văd și cealaltă vale — a Gălzii, — pe care ar fi a doua alternativă a rezolvării acestui plan de drum. Tot cu revizorul I. Lucaciu, am pornit într-o bună zi de toamnă frumoasă dela Teiuș spre Galda. Am văzut în Galda de jos minunatul castel, fost al baronului Kemény, cumpărat acum de d. Iuliu Albini, dinpreună cu grădinile și viile, ce-i aparțin. Acest castel stăpânește de pe culmea dealului tot șesul Mureșului, ce-i aparținea în vremea feudalilor unguri, ca moșie, de câteva mii de jughere. Am cercetat fugitiv acest castel în reparație, și m'a surprins biserica, ce-i aparține. Biserica veche, mult mai veche decât actuala clădire domnească. Și biserica asta, — cine ar crede? — a fost dintru început românească. Toată forma originală, păstrată, o arată biserică de stil oriental, deci românesc. Îmi face impresia că a fost cândva a satului, ori proprietarul original al domeniului, de care s'a ținut, a fost el însuș român, creștin de legea românească. Chestia este foarte interesantă pentru a fi cercetată. Noul proprietar, d. dr. Aurel Albini, fostul primar al Aiudului, sperăm, că va desluși din actele vechi, rostul istoric al acestei biserici.

Trecem în fugă prin Galda de jos — unde este o biserică ort. unită restaurată frumos, și o școală de stat splendidă, inaugurată numai de un an, trecem și prin Mesentea și Benic, Galda de sus, sate cu vii și grădini bogate și ajungem într-o regiune de munte, sălbatică. Un drum strâmt, dar drum bine croit, ne trece peste coaste prăpăstioase, la

înălțimi mari din sus de albia apelor. Intr'un punct, drumul trece ca printr'o poartă strîmtă de cetate săpată în peatră. Se văd în pereții stîncilor urmele de săpături mesteguite cu bună artă tehnică, în cari se așezară, cândva, porți tari, de închidere a comunicației. Pare că ar fi poarta cetății naturale a munților moșești, în care cineva a făcut o opreliște de intrare în cuprinsul lor vrăjit. Ortacii de drum povestesc întâmplări strategice, lovituri vitejești în legătură cu această poartă a Munților purtători de aur. Dar nu pot crede, ca lucrarea să fie datorită vr'unei strategii a vr'unui tribun improvizat, din oastea lui Iancu. Nu. Caracterul ei de lucrare specialistă, făcută în tihnă, solid și în dublă postură, pentru două rânduri de porți, ca la un dig mare de ape, mă face să cred, că se datorește unei oștiri de mai bună organizație, care mă duce departe în cursul vremilor, pote la străbunii nostri Romani. O nouă problemă de cercetat.

Munții aceștia sunt plini de taine. Din ce pătrunzi mai adânc în împărăția lor, din ce te atrag mai mult.

Acum intrăm într'o pădure seculară. Valea se strîmtează tot mai mult. Din spre mează noapte orizontul ni se închide de o uriașe stîncă: Peatra Ceții. Acest pisc crestă, ca creasta unui cocoș de munte, care se vede și din tren, când treci pe valea Mureșului, iată e acum așa de aproape. Suntem la picioarele lui de uriaș împetrit. Golătatea lui fulgerată și săpată de puvoaie, pare că e sfășiată, de i se văd oasele. Infiorătoare dar și înălțătoare priveliște. Drumul strîmt trece pe sub această stîncărie, și aci au întâmpinat, poate, cele mai mari greutăți, cei ce l-au făcut.

După cale de vreo 10 km. în sus, valea începe a se mai deschide. Dealurile, ce se ridică treptat unul peste altul, pare că se tot depărtează. Dar în vale încep să apară și case. Sub păduri umbroase, sub grohotiș de stîncărie, se ridică câte-o căscioară de lemn, cu gospodărești clădiri în jurul său. Sîntem în comuna: *Intre-Galde*. Aci se întâlnesc afluenții văii *Galda*. E comună destul de mare, adică e centrul unui sat foarte împrăștiat pe cele dealuri, cu multe crînguri și cătune. Iaca și biserica, pe dunga unei coline. Subt ea, lângă drum, e casa parochială; mai de mult a fost școala confesională unită. Acum s'a clădit școala nouă de stat mai corespunzătoare.

Aci în comună aflăm o echipă regală, care a lucrat toată vara, sub conducerea unui inginer

agronom, d. Teofil Cuza din Orheiul Basarabiei. De echipă se ține un medic uman, un medic veterinar, un teolog, etc. Pe lângă acțiunea culturală, prelegeri, șezători, echipa a lucrat efectiv și constructiv, și a clădit, cu ajutorul sătenilor, a premilitarilor, organizați și aici în creerii munților. A făcut școala cea nouă, a făcut un pod peste valea ce traversează drumul, vărsându-se turbată în Galda. Și a mai făcut ceva: o fântână. Oamenii beau apă din vale, ca și celelalte ființe, ca vitele. Dar se știe că într'o vale câte nu se scurg cu apele ce vin din toate părțile. Prin urmare multe primejdii de boale erau în acea vale a Galdei. Acum în fața școlii celei noi, lângă drum, se ridică fântâna clădită în peatră, închisă și acoperită frumos cu șindrila. Apa se scoate cu ușurătate învîrtind de o roată. De aci vor bea copiii dela școală și ei se vor deda să nu mai bea apa din vale ca ori ce vită fără judecată, și cu încetut toți sătenii se vor deda cu apa din fântâna școlii.

A trebuit să vie echipa regală, alcătuită din tineri români din toate părțile țării, ca să deschidă o fântână în Intre-Galde!

Am avut norocul să luăm parte, Duminică, la serbarea de încheiere a lucrărilor echipei regale. A fost sfîntă liturghie la biserică cu predică potrivită, cu cuvînt de mulțumire și de rămas bun rostit de șeful echipei d. Cuza, cu prînz frățesc la sediul echipei, care poftise la masa sa pe toți intelectualii satului, din toate cătunele și crîngurile Gălzilor, preoții, învățătorii, notarii. A fost o veselie frățescă, cu vorbiri, cu cântece, cu îndemnuri pentru îngrijirea căminului cultural, tot de echipa regală înființat, și dat în seamă directorului școlii.

În cele două zile am făcut vr'o două excursii, pe la *Popești* dintre Gălzi, și pe la *Comarnici*, unde am cunoscut un român de 96 ani, Vasile Groza, și pe păraul Turcului am cunoscut nițel jurul acestui sat, atât de înfundat și tot așa de departe de Teiuș, ca și de Abrud. Apoi ne-am luat rămas bun și noi și ne-am făcut calea întoarsă.

Căraușul nostru, din întâmplare găsit, dar foarte norocos nimerit, ne-a deslușit asupra unui lucru, care ni se pare mai însemnat decît toate câte le-am găsit însemnate prin cărțile bisericii unite din Intre-Galde sau în cele auzite dela învățații dascăli ai satului.

Deschizătorul de drumuri

Înainte de războiu, nu mai de mult, din Galda de sus încolo nu puteai merge în munte decât pe jos sau călare, și așa cu greu. Erau puncte prăpăstioase unde și pedestru, sau călare, era o primejdie să treci. Atunci era primar la Intre-Galde un om cuminte și cu inimă, care și-a pus în gând să facă un drum ca lumea, să poată umbla cu carele spre țară, să-și aducă bucate și să-și poată duce la târg lemnele, scândurile și alte mărfuri ce pot face bieții mocani din jur. Acest primar se numia Ion Nistor. El era fiul lui Iosif Nistor, care era frate cu Vasile Nistor, tatăl lui Silvestru și Nicolaie Nestor, oameni învățați, acești doi din urmă. Silvestru Nestor a fost ani îndelungați profesor la liceul din Blaj, administrator al Tipografiei Seminarului, iar Niculae era preot și ajunsese canonic în Lugoj. Era, cum se zice, din bun neam născut primarul Ion Nistor din Intre-Galde. Și pe el îl dusesse tatăl său la școală la Alba-Iulia, și a și făcut acolo câteva clase de liceu, dar bolnăvindu-se de tifos, a trebuit să se lase de școală și să rămâie la rosturile gospodăriei părintești de acasă. Mai ales și pentru că pe urma bolii îndelungate și-a pierdut glasul, și numai putea vorbi decât fonfăind. Meșterii de policră i-au și dat numai decât numele de batjocură: Fonfea. Cu timpul însă, din ce vorbia mai puțin, Ion Nistor Fonfea, dintr'aceea își bătea capul mai mult cu lucruri de treabă și de ispravă. El ajunsese din vreme om de frunte în sat și fu ales de tinăr primar. Ca om cu carte și umblat, și-a pus în minte să scoată satul său mai la lumină, și își dădea bine seamă că fără un drum bun, care să-l lege cu Abrudul, creierul munților moțești, și cu Teiușul, grânarul câmpiei Mureșului, nu se poate. Deci își luă în cap planul de a face drumul. După ce a vorbit cu mai marii stăpânitori ai județului dela Aiud, în fruntea căruia ajunsese prefectul Iosif Szász, om cu bună înțelegere pentru nevoile poporului, și a văzut, că nu-l vor împiedeca, ci va avea chiar sprijinul lor, primarul a început să-și facă socoteli, pe unde ar trebui dus drumul și cam câte zile de lucru ar cere așa o ispravă. După multe socoteli, la cari se pricepea, el și-a făcut planul în capul său și, cu ajutorul sătenilor și a tuturor satelor de pe linie, s'a apucat de lucru. A pus la muncă pe iubiții săi consăteni, care cum se pricepea, și cum

putea. Care cu mâna, cu sapa, lopata, cu securea, cu hârlețul sau roaba. Zi de zi, cu săptămânile și cu lunile. Pe rând toată casa trebuia să-și dea ajutorul său. Câte 80 de zile de lucru pe an venia pe un cap de familie. Oamenii au început să se urească și să se îngrozească. Primarul însă nu-i slăbea. Le plăcea, nu le plăcea, primarul porunca. Știa porunci Fonfea. Și care nu voia să asculte de vorbă bună, simția și asprimea legii. Că știa să ceară și sprijinul jandarmilor. Și unde se arătau cei cu pene de cocoș la pălărie, nu mai era vorba de milă... Frica e mare doamnă. Și de voie, de nevoie, de frică și de teamă, cât și de inimă înțelegătoare, drumul s'a făcut. În anul 1913 drumul se isprăvi. Din centrul comunei Intre-Galde la vale până la Galda de sus, unde era un drum vicinal bunșor, și din Intre Galde în sus până la Mogoș, drumul se isprăvi bine de puteai merge și cu car și cu căruțe. Unde se aflau stânci în cale erau aduși meșteri de mine dela Buciumani, cari știau sparge pietrele prin băile de aur, și aceia folosiau toate meșteșugurile băieșilor, cu praf de pușcă sau cu dinamită, făceau să sară stâncile din cale și să se netezească toți colții ce împiedecau umblarea. Celelalte lucruri erau mai ușoare și pentru așa lucruri erau printre mocani destui meșteri.

După ce s'a isprăvit lucrul a făcut înștiințare la prefectura județului, de unde s'a trimis o comisie de ingineri și oameni experți pricepuți să iee lucrul în primire. Comisia a umblat drumul pas de pas; a cercetat pantele, întăriturile, podurile, netezirile de stânci, și toate le-au aflat bine făcute. Drumul a fost luat în seamă și primarul din Intre-Galde a primit nu numai laude, ci și un premiu de 60 de coroane dela comitat. Prețul unei vaci!

Pentru așa o lucrare, făcută din hotărârea unui primar, cu ajutorul consătenilor săi, nu-i o răsplătă prea mare. De aceea vrednic este, ca măcar noi, urmașii, să-i aducem un cuvânt de laudă și vrednicie pentru lucrarea sa așa de folositoare unui colț de țară și să-l dăm ca pildă de urmat tuturor.

Un stâlp de pomenire

Se spune, că se pregătia primarul deschizător de drumuri să puie într'un loc un stâlp de piatră cu inscripție, în care să se însemne cine și când a făcut drumul pe valea Gălzilor. Dar planul stâlpului de pomenire a rămas nu-

mai plan. A dat războiul cu necazurile lui, a venit apoi mult dorita eliberarea noastră de sub stăpânirea străină, cu toate bucuriile ei. Acestea desigur au umplut de bucurie inima primarului Ion Nistor, și nici nu s'a mai gândit la stâlpul de peatră al drumului său. În anul 1922 apoi primarul și-a dat sufletul în mâinile ziditorului său.

Și fără stâlp de pomenire drumul de pe valea Gălzilor îi păstrează pomenirea, fiindcă orice faptă bună laudă pe făptuitorul său.

Pe acest drum venind în mijlocul acestor munți binecuvântați de Dzeu, între cari s'au păstrat obiceiurile străbune, între cari s'au dat luptele crâncene pentru libertate pe vremea lui Horia și a lui Iancu, noi cari ne-am desfășurat în priveștiile minunate, cari am beat din izvoarele cristaline și reci ca gheața, cari am respirat aerul îmbalsamat al înălțimilor cu brazi rășinoși, nu putem să nu pomenim cu laudă și cu recunoștință fapta vrednică de toată lauda a primarului Ion Nistor Fonfea.

Am văzut casa primăriei din satul lui, tot de el zidită, cu sale mari, ca să fie locuință jandarmilor. Am dormit 3 nopți sub acoperișul acestei case și am simțit liniștea și farmecul văii unduitoare ce curge pe sub ferestrele ei.

Peste vale am văzut o curte largă, cu casă mare, șură și poiată largă și în dosul ei o pădure de brădet, întunecat, pus frumos cu mâna și străbătut de cărări, ca în parcurile cele domnești. Am aflat, ca aceea era curtea primarului. Acolo a trăit și a gospodărit, și se vede și acolo urma unei hărnicii pricepute, care poate sluji de îndemn și pildă pentru toți Români.

Când veniam în sus spre satul de munte, la o strâmtoare de drum mă dădai jos din mașină, că mi se părea mai cuminte a merge pe jos în așa locuri. Întâlnii atunci un băețandru de vre-o 13—14 ani, care venia în jos, cu un cal încărcat cu dăsagi plini cu cărbuni, mulți dăsagi, cât au putut încărca pe bietul dobitoc. Copilul mergea pe jos, cu un bețigaș în mână. Aflai din vorba lui, că duce cărbunii la un faur în Mesentea. A plecat de dimineață de acasă, și pe seară ajunge la fauriște. Mâne se va întoarce acasă, Cine știe câte zile a lucrat tată-său, până a făcut cărbunii. Și tot ce capătă pentru munca de câteva zile cu făcutul cărbunilor și transportul lor la Mesentea i se plătește cu 75 lei. Nici dusul copilului și calului nu-i plătit.

Dacă așa se câștigă la munte acum, când este drum așa cum l-a făcut cumiștenia și stăruința lui Ion Nistor, atunci ne putem închipui cum se va fi câștigat traiul vieții în vremuri, când nu era drum, și când abia se putea trece cu picioarele sau călare pe potecile prăpăstioase ale văilor dintre Galde.

Binecuvântată să fie pomenirea primarului Ion Nistor, care a deschis cu drumul său ieșirile și intrările în munți și a ușurat umblările oamenilor din aceste ascunzișuri, frumoase, dar sărăcăcioase, ca să-și poată aduce și ei o pâne dela țara binecuvântată de Dzeu cu holde de grâu și grădini cu vițe de vie.

Fapta lui e monumentul lui de pomenire și pildă de urmat ori unde ar fi lipsă de un drum sau altă lucrare de folos obștesc.

Că mai mult poate satu, de cât Statu.

REVISTE

„Viața Ilustrată“, anul al V-lea, apare lunar la Cluj, sub conducerea P. S. S. dr. Nicolae Colan, Episcopul Clujului. Militează în domeniile artei și literaturii. Scrisă cu îngrijire de erudiți, ilustrată cu gust, totdeauna în actualitate, revista se impune printre cele din țară publicații românești.

„Plaiuri Șacelene“, din Săcelele Brașovului, cu numărul pe Ianuarie a pășit în al V-lea an de viață. Dl Victor Tudoran, redactorul revistei, prin silințe vrednice de cele mai alese cuvinte, a reușit să dea o pulsație vie și mai ales utilă unei publicații deosebită valoare.

„Ogorul Școalei“, revista învățătorilor din județul Turda, cu îngrijirea unui numeros comitet format din destoinici învățători, continuă cu aceeași prospețime și vigoare cu care și-a făcut începutul apariției acum patru ani. E o revistă profesională de primă utilitate.

„Învățătorul Bănățean“, organ al Asociației învățătorilor din județul Severin, cu numărul pe Ianuarie a pășit în al doilea an de viață. Sub direcția dlui Pavel Jumanca, a primredactorului Ioan Șoma și a celorlalți colaboratori, continuând cu stăruință și hărnicie, revista promite să devină o publicație de frunte.

Spiritualizarea neamului

de AT. MOTOGNA

Din viața de toate zilele știm ce trai fericit este în familia în care domnește liniștea și buna înțelegere, cântecul și treaba, respectul și cinstea. Unde bărbatul este respectat, iar femeia prețuită. Unde gâlcevilor nu se aud și unde nu se vorbește și nici plănuește de rău pentru alții. Unde copiii n'aud ocări și lucruri cari să le invenizeze sufletul.

La fel sunt rosturile unei națiuni. Dacă frații de sânge, trăind în familie mai mare, se înțeleg în muncă și toate treburile vieții, dacă fiecare în locul în care se află își vede de îndatoririle sale și dacă toți de o potrivă înlătură pricinile de vrajbă, căutând doar stimulent de muncă creatoare, frații respectivi merg în pas de înaintare. Uniți sufletește, stăpâni și puternici în casa lor, țara, ei n'au a se teme de dușmanii din afară.

Intr'altă ordine de idei, o țară poate fi rea sau bună, înălțată sau decăzută, bogată sau săracă, fericită sau nenorocită, după cum cetățenii ei, fiii ei, sunt buni sau răi, pregătiți sau nepregătiți pentru viața lor și a țării.

În ce ne privește pe noi Români, e limpede că numai atunci vom deveni stăpâni pe toată averea națională, când sătenii își vor da seama de rostul lor în viață și în lume, după care să-și rânduiască toată existența lor. Ne-am referit la săteni, fiindcă aceștia sunt temelie neamului și izvorul de neînțelegere alimentare a celorlalte clase sociale.

Sub acest raport, care ne este situația satelor? Să purcedem la un examen, fie chiar și sumar.

Casele țărănești sunt încă cuiburi de boli. Adevărate hurube umede, neîngrijite, cu câte o singură încăpere veșnic neaerisită, neluminate îndeajuns de razele soarelui, necurățite și neîncălzite după cerință, fac să slăbească zestrea de viață a poporului nostru.

Pe lângă locuința rea și neîngrijită, hrana rău pregătită slăbește puterea de rezistență a poporului și este pricina de căpetenie, a bolilor grave, atât la oamenii mari, cât mai ales la copii.

Adăogați aci munca nerânduită și peste puteri, mai cu seamă a femeilor istovite și a copiilor cari abia se înfiripă, pentru a avea o imagine a felului cum încep țărani viața.

Și poate ar mai fi cazul să spunem că lipsa de cultură, marele contingent al neștiutorilor de carte, încă are o mare înrăurire asupra risipei zestrei de viață a poporului nostru. În special, starea mult mult înapoiată în care se găsesc femeile mame, lipsa lor de pricepere la pregătirea hranei și la creșterea copiilor, fac mult mai ușoară înbolnăvirea copiilor și îngreuiază și mai mult însănătoșirea lor, mai mult

decât mizeria și beția, decât munca istovitoare și decât bolile chiar. Ceeace ne omoară copiii cu nemiluita, este nepriceperea și lipsa de grije din partea mamelor.

Dar noi am risipit în acest fel, fără justificare, multă viață. Și a sosit timpul să ne trezim din amorțeala în care am zăcut, pentruca, lăsând la o parte socotelile deșarte, să punem umăr la umăr și să ridicăm poporul care nu înaintază pe cât ar trebui să înainteze. Căci ținta vieții noastre trebuie să fie păstrarea neclintită a forțelor numerice ale națiunii și chiar ridicarea lor la cât mai mult cu putință, pentru a păstra patria neștirbită și puternică și a asigura neamului deplină reușită în lupta de ridicare față de alte popoare.

În această năzuință va trebui să ieșim grabnic din nepăsarea de până acum și să nu mai risipim zădarnic energii și viață, fără să ne gândim la viitorul națiunii, să nu mai lăsăm sortii să ne creeze destinul. E un imperativ categoric, care apasă pe umerii noștri. Și aceasta, cu atât mai vârtos, cu cât poporul român, cu moștenirea iliro-tracică și virtuțile romane, cu calitățile lui de rezistență fizică, repede înmulțire, inteligența naturală, puterea de asimilare a altor neamuri, nu arată, din fericire, încă semne de îmbătrânire și deci teama de inferioritate față de dușmanii noștri seculari nu poate exista.

Dar aceasta strădanie de prefacere socială implică necesitatea unei radicale schimbări a întregii noastre vieți. Dela incetineala cu care ne apucăm de câte un lucru de folos, va trebui să fim năvalnic. Dela moliciunea sătenilor, delă tradiționalul lor trai târât delă o zi la alta, va trebui să-i dăm energie, sânge regenerator. În fruntea tuturor acțiunilor noastre să meargă fanionul românesc cu deviza: spiritualizarea neamului. Cu încordarea brațelor să întoarcem fața țării, să-i schimbăm aspectul de sărăcie și pustiu. Cu inteligența noastră deosebit de vie, să ne creiem o altă soartă și o altfel de viață, care să ne ridice în ochii noștri și ai lumii. Nu gâlceavă pentru voturi pentru parvenire și parazitism, cum atât de bine se exprimă directorul revistei noastre, — ci muncă, muncă și numai muncă pentru creație și progres. Pe pământul țării, neclintiți ca o stâncă, de care s'au sfărâmat atâtea hoarde lihnite și dornice de asuprire, pe care l-am apărat cu atâtea vitejii și în care s'au coborât strămoșii, părinții, frații și copiii noștri apărându-l, să creiem o viață spirituală, singura care, prin unire, sporește forțele naționale, făcându-le invincibile.

Mitul poporului și datoria guvernanților

de IOAN PAVEL DUMITRESCU

Cunoaștem cu toții din istorie, frământările prin cari a trecut omenirea, din cele mai vechi timpuri și până azi, popoarele lumii, mergând, sau spre o glorie nebănuită, sau spre o decadență umilitoare, dusă până la robirea poporului respectiv de către altă națiune.

În aceste epoci de decadență și suferință însă, sufletul poporului se oțelea, frământările deveneau tot mai acute și dorul de libertate, de acea libertate care în epoca de glorie nu era prețuită încolțea tot mai mult în sufletele indivizilor, voind a scutura cât mai de grabă jugul robiei, ce apăsa din greu pe grumazul lor.

Și atunci, din mijlocul acestui popor obidit, ajuns la această obidă din cauza indolenței, se ridica un ins, care, prin curajul și voința lui, reușea a scoate din ghiarele robiei, pe frații de același sânge.

În țara noastră, sunt deasemenea cunoscute frământările prin cari a trecut poporul Românesc, dela nașterea lui și până în zilele noastre, fiind călcat și supus vremelnice de diferite neamuri, cari ven'au aci, atrase de bogățiile țării.

Și, de fiecare dată, se găsea un viteaz, care să-și scape poporul de sub jugul strein. Putem astfel enumăra în această ordine de idei epoca năvălirii barbarilor, stăpânirea turcilor, epoca fanarioșilor. Și, în Ardeal, stăpânirea maghiară, care a durat aproape un mileniu.

A venit însă războiul mondial (fără a uita să amintim că țara Românească a început să se închege de la 1859, când s'au unit principatele sub Alexandru Ioan Cuza, pentru ca la 1877 gloriosul Rege Carol I. să câștige războiul cu turcii) când, sub marea domnie a Regelui Ferdinand I Făuritorul, să avem o Românie Mare, scoțându-se de sub jugul strein, toate ținuturile locuite de Români, și subjugate de alte neamuri.

Odată ajunși aci, se credea că vom putea trăi tihniți, deacum fiind un popor tare, cu o țară mare, ne mai lăsându-ne stăpâniți de nimeni.

Însă, această credință a noastră a fost iluzorie, deoarece un alt neam a venit să ne stăpânească și să ne comande țara, neam pripășit pe aceste meleaguri, sau venit pe căi lătruțnice, care, pe lângă alte defecte, are și pe acela de a fi de o imoralitate și impertinență crasă. Și acest neam, este poporul israelit, sunt evreii, cari, de pretutindeni, au năvălit în țara noastră. Și, aidoma lăcustelor, pustiesc totul în calea lor și batjocoresc tot ce ne este sacru; popor, care azi nu are țară din cauza imoritatității și a indolenței cari îl caracterizează, dar care voește să stăpânească tot globul pământesc, pentru a răzbuna trecutul.

Și în această situație fiind, poporul românesc s'a văzut din nou în lupta pentru libertate, din nou oprimat și spoliat de toate drepturile lui, drepturi

constințite de legile firești și de jertfa strămoșilor lui, ale căror oase putrezesc în pământul Patriei.

S'a văzut prădat de aceste drepturi de către evrei, cari îi sug sângele și vraga, asemenea șarpelui care sugă sângele broaștei.

Și atunci, s'a născut în popor un mit, la care toți se închină cu smerenie — mitul naționalismului integral, mitul „România a Românilor”. Faptul se justifică, căci, judecând prin prisma celui mai larg spirit de umanitate orice popor are dreptul și trebuie să aibă dreptul la viață, — drept care implică strivirea oricărui spirit subversiv de pe teritoriul patriei. Și iată că astăzi mitul a devenit realitate; însuflețirea poporului, unanimă, fiecare așteptând să se aducă la îndeplinire mitul, pe care l-a cultivat atâta timp, îndurând, sub imperiul unor legi haine și cu multă durere în suflet, jugul scabros al evreilor cari nu se mulțumiau numai să trăiască într'o țară, ci exploatau sub protecția legii, până la sânge, poporul care a căzut în ghiarele lor hrăpitoare.

Și acum, guvernânții, stau sub o covârșitoare povară, aceea a datoriei sfinte de a salva, de a nu lăsa acest popor să se prăbușească în abis, ca și imperiile de altă dată, cari pierau din lipsă de prevedere și din indolența conducătorilor, de a realiza, fără întârziere, mitul poporului, și a-l scăpa de această invazie de lăcuste, făcând din România o adevărată „Românie Eroică”, după cum spune titlul acestei reviste, și o Românie, numai a Românilor.

Deci, domnilor guvernânți! Făuriți mitul poporului, mitul Dv. propriu. Nu distrugeți acest mit. Faceți din el o realitate vie, dând Româniilor, ceea ce dreptul lor sfânt, așteptat de secole; libertatea deplină într'o Românie purificată, într'o Românie Nouă și Eroică.

„Libertatea” dela Orăștie, a marelui român, care este Prot. I. Moța, a ajuns în al 35 lea an de existență. Bătrânul luptător poate privi cu mândrie în urma sa și, trecând peste suferințele ce a avut să îndure, să privească cu încredere în viitor.

A ridicat o tribună și un steag. Și lumina și căldura pe care a respirat-o, și continuă a o respira cu dărnicie în cele patru puncte cardinale ale țării sale a produs roade îmbelșugate, demonstrând, prin pilda sa vie, că și cel mai modest muncitor în ogorul spiritual, din orice loc, poate produce roade cât un stăpânitor de țară. Această inimoasă faclă, reflectând spiritul de apostol al directorului său, este și acum tot atât de tânără, ca și cu 35 de ani în urmă. O recomandăm cu toată căldura cititorilor noștri.

Episcopul Nicolae Ivan

de IOSIF E. NAGHIU

Se'mplinesc doi ani de când a închis ochii pe vecie, primul Episcop Ortodox al Clujului Românesc, Nicolae Ivan. Trecerea timpului e cel mai bun judecător pentru a putea trasa dimensiunile spirituale ale unei personalități. Episcopul Nicolae Ivan, prin realizările-i grandioase și prin ideologia pentru care milita, se însiră între marii ctitori ai Ardealului Românesc. Evocarea operelor sale la doi ani de la moarte, e ocazie de reprivire. Zăbovind asupra marilor figuri din trecut, din rodnicia muncii lor, învățăm multe. La parastasul oficiat în catedrala Clujului, în ziua Sf. Nicolae, a anului 1936, P. S. Episcop Nicolae Colan, spunea că, din opera Episcopului Nicolae Ivan, putem învăța două lucruri: 1) dragoste pentru biserică. 2) dragoste de neam.

Episcopul Nicolae Ivan s'a născut la 17 Mai, 1855, în frunțașă comună Aciliu, jud. Sibiu, din părinți țărani. Într'un articol — „Amintiri despre mama mea” — publicat de Episcopul Nicolae Ivan în 1930, în revista — „Femeea de mâine” — de sub conducerea scriitoarei Sanda I. Mateiu, octogenarul își caracterizează astfel părinții — „Oamenii aceștia au avut în satul lor un rol de frunte, *educativ*, căci casa lor era și pentru ei și pentru cari i-au trecut pragul, un fel de raiu pământesc. Puțină avere au avut de la părinți, dar au știut s'o sporiască, căci la noi s'a muncit și s'a cruțat. Era aproape unicul om în sat, care a cercetat școala grănițarească din Orlat, de unde eșiau mulți ofițeri de seamă”.

Urmează cursurile primare în satul natal și în Săliște, iar cele secundare la liceul de stat — unghuresc prin limba de predare, dar românesc prin majoritatea elevilor — din Sibiu, unde ia bacalaureatul la 28 Iunie 1874. Având vocație pentru preoție, se înscrie la Seminarul Teologic (azi Academie Teologică) din Sibiu. La 1877 termină teologia și, după vechea orânduire șaguniană, servește câțva ani ca învățător la școala confesională din Săliște. La 26 Octombrie 1881 e hirotonit diacon de către Mitropolitul Miron Romanu. La 1884 e numit duhovnic al penitenciarului din Aiud și profesor de religie al elevilor ortodoksi de la școlile din Aiud.

Pe lângă activitatea bisericească și școlară, a dezvoltat și o activitate națională. Ales membru în adunarea județeană din Aiud, vorbește românește la ședințe, cerând drepturi pentru poporul român.

Nicolae Ivan activează și pe teren publicistic. După fericita caracterizare a dlui prof. univ. Onisifor Ghibu, „P. S. Episcop Nicolae Ivan n'a fost un scriitor crud, care să fi așternut pe hârtie înțelepciune strănsă de prin cărțile altora și turnată în formele mai mult sau mai puțin noi. N'a fost nici un visător care să umple paginile cu utopii interesante sau grele. El a fost un realist sever, în mâna căruia condeii a fost ca mistria în mâna zidarului, ca sapa în mâna țaranului, și ca pușca în mâna soldatului. Vorba lui se așternea pe hârtie pentru a fixa o faptă, pentru a determina o acțiune, pentru

a îndrepta o greșală a altora”. (*Renașterea* 1935, An VIII, Nr. 21, p. 4).

Azi cărțile lui Nicolae Ivan sunt aproape necunoscute. Ele merită a fi citite pentru cunoașterea situației sociale, bisericești și culturale a românismului în Ardealul antebelic.

Ca învățător în Săliște, publică — „*Schița istorică a comunei Săliște*.” — Mai târziu scrie — *Copilul de suflet*... — „*O căsătorie la țară*” — „*Cantorul Ariton*” — *O pagină din lupta noastră pentru existență*.” — „*Un mănunchiu din păcatele sistemului prăbușit*.” — A scris diverse articole în — „*Telegraful Român*” — „*Tribuna*” — „*Gazeta Transilvaniei*” — „*Foaia Poporului*” etc.

La 1 Oct. 1890 a fost chemat la Sibiu, director și redactor responsabil la „*Telegraful Român*,” organul Mitropoliei din Sibiu, întemeiat de Andreiu Șaguna și despre care Eminescu spunea că e cel mai bine redactat dintre ziarele românești din Ardeal (Vezi I. Lupaș, Probleme Școlare).

La 1892 e ales protopop de Alba Iulia. În Muzeul Eparhiei Clujului se păstrează actul sfințirii bisericii refăcute din Alba Iulia. Actul e îmbrăcat în catifea roșie. Incepe astfel: „Întru mărirea sântei și celei de o ființă și făcătoarei de viață și nedespărțitei Treimi: a Tatălui și a Fiului și a Sântului Duh, și întru evlavioasa amintire a bunelor vestiri ale Preasântei Stăpânei noastre de Dumnezeu născătoare și pururea fecioarei Mariei, s'a sântit biserica renovată din orașul Alba Iulia” etc. Are data 19 Septembrie 1893. E semnat de Mitropolitul Miron Romanu, Arhim. Ilarion Pușcariu, Zaharia Boiu, Mateiu Violean, etc.

La 1895 e numit și administrator al protopopiatului Orăștie. În Orăștie a întemeiat cea mai veche revistă românească din acele părți, „*Revista Orăștiei*”, în colaborare cu Dr. Silviu Moldovan și Aurel Popoviciu Barcianu. La „*Revista Orăștiei*”, a scris mult. Era sufletul revistei. Scrisul Episcopului Nicolae Ivan e un subiect încă nestudiat. Dl prof. univ. Onisifor Ghibu își încheie articolul de care am pomenit mai sus, cu fraza următoare — „Când se va scrie istoria amănunțită a vieții și culturii românești din Transilvania, scrisul părintelui Episcop Ivan va trebui pus alături de acela al marilor luptători pe teren bisericesc și cultural: Andreiu Șaguna, Nicolae Popea, Nicolae Cristea și Zaharia Boiu”.

La 1897 e ales asesor consistorial și referent la secția economică a Mitropoliei din Sibiu, unde a funcționat până la 1919.

În acest timp, asesorul Nicolae Ivan a dezvoltat o activitate binecuvântată, la altarul Domnului, în templul muzelor și pe teren politic. Episcopului Nicolae Ivan i se datorește în mare parte adunarea fondurilor și înălțarea măreței catedrale de la Sibiu. (Vezi Biserica catedrală de la Mitropolia ortodoxă-română din Sibiu. Istoricul zidirei 1857—1906.

Sibiu, Tip. Arhidiecezană 1908, de Dr. Elie Miron Cristea, Dr. Ilarion Pușcariu și Matei Voileanu.

Ca profesor de religie la liceul de stat din Sibiu, a avut ca elevi pe Dnii Octavian Goga, Ioan Lupaș, Onisifor Ghibu, Ioan Mateiu etc. Avea grije părintească pentru elevii săi. Se interesa de absolvenții de liceu. Făcea toate demersurile pentru ca cei talentați să obțină burse în străinătate. Era potectorul studenției române din Ardealul antebelic.

Făcea numeroase comunicări în cadrele Astrei. A fost membru în comitetul central, dela 1898 până la 1919.

După realizarea unității naționale, Nicolae Ivan a fost ales senator al Jud. Sibiu, în care calitate e raportor al legii pentru unirea Ardealului cu Patria Mamă. La 16 Feb. 1919 a inițiat întemeierea Episcopiei Clujului. Dorința i s'a realizat. La 7—20 Iulie 1919 Nicolae Ivan e numit președinte al noului consistor din Cluj. Își face stagiul monahal la Mănăstirea Hodoș-Bodrog, iar la 20 Ianuarie 1920 e numit arhimandrit. La 15—28 Sept. 1921 e ales episcop al nou înființatei Episcopii a Vadului, Feleacului și Clujului, iar la 22 Oct. 1921 e confirmat de Regele Ferdinand I. La 21 Noembrie e hirotonit episcop în catedrala din Sibiu, la 8 Dec. e investit de Rege, iar la 6—18 Dec. e instalat în Capitala Ardealului.

În Cluj, Episcopul Nicolae Ivan a realizat lucruri grandioase. A înălțat frumoasa catedrală din Piața Cuza Vodă, care s'a târnosit la 4 Noem. 1933. Dl Dragoș Protopopescu scria în *Cuvântul* „Ea (ființa Episcopului) a fost „piatra vie care în casă duhovnicească” a săpat lutul și l-a urcat în contraforturi, l-a adâncit în firide și depănat în ciubece, întărit în bolte și volburându-l în cupolă, l-a închinat în crucea de pe creștet. Iar făcând toate acestea, ca într'o mătănie de zi și noapte, zece ani de zile, un suflet de ostaș al Domnului s'a rugat.”

A întemeiat „*Renășterea*”, organul oficial al Eparhiei, *Academia Teologică*, a achiziționat palate frumoase. Într'o Eparhie pe al cărui trup se mai vedeau urmele persecuțiilor, a făcut să pulseze o intensă viață ortodoxă și națională.

Meritul cel mai important al răposatului Episcop e că a grupat în jurul bisericii mulți intelectuali de marcă. Având sprijinul intelectualilor și fiind dotat cu mult spirit economic, a realizat fapte extraordinare.

Cred că în viitor meritul esențial al Episcopului Nicolae Ivan, va fi întemeierea Frăției Ortodoxe Române. Întemeierea Frăției — 5 Martie 1933 — înseamnă zorile unei noi spiritualități. Grupează în jurul Bisericii pe mireni. Elementul mirean e chemat la religia activă. În curând Frăția va chema întreaga intelectualitate română la o nouă viață religioasă.

Prodigioasa activitate a lui Nicolae Ivan a fost răsplătită. A fost ales membru onorific al Academiei Române. La Muzeul Eparhiei Clujului, se păstrează adresa prin care i se comunică alegerea. O reproduc:

Academia Română 15 Iunie 1934
București Nr. 1397

Prea Sfinte Părinte și Onorate Coleg,

Academia Română apreciind activitatea neobosită a Prea Sfinției Voastre pusă în serviciul bisericii

și culturii românești V'a ales în ședința din 22 Mai 1934 *Membru Onorar* al ei.

Comunicându-Vă acest vot, Vă rugăm să primiți, Prea Sfințite Părinte și Onorate Coleg, expresiunea sentimentelor noastre de deosebită stimă.

Președinte:

Mrazec

Secretar:

Indescifrabil.

A fost proclamat cetățean de onoare al municipiului Cluj și al satului Aciliu. A primit numeroase decorații regale și bisericești.

A murit la 2 Februarie 1936.

Cu ocazia tristei aniversări a morții sale, ne facem o datorie de a pune în evidență figura marelui ierarh.

Dintre lucrările asupra lui, sunt importante mai ales următoarele 3 poligrafii: 1) Zile memorabile, 4, 5 și 6 Noembrie 1933. Cluj, 1933. 2) Omagiu P. S. Episcop Nicolae Ivan, cu ocazia împlinirii vârstei de 80 ani. Cluj, 1935. 3) Săvârșirea din viață și punerea în mormânt a P. S. Episcop Nicolae Ivan. Cluj, 1936.

Urmașul Episcopului Nicolae Ivan, P. S. Nicolae Colan, a întemeiat în noul Muzeu al Eparhiei Clujului, o sală specială în amintirea ctitorului Eparhiei. „*Sala Episcopul Nicolae Ivan*” e dominată de portretul reușit al acestui ierarh. În jurul portretului sunt numeroase decorații regale, diploma de cetățean de onoare al Clujului, avizul alegerii la Academie, și un exemplar al revistei „*Renășterea*” (1935, An XIII, Nr. 21) apărut „*La aniversarea vârstei de 80 ani a Prea Sfințitului Episcop Nicolae Ivan*.” În mijlocul sălii e o masă de lemn și un scaun, la cari a lucrat Nicolae Ivan. Pe masă e o Biblie, câteva cărți cari i-au aparținut, câteva poligrafii, călimara, peana și „*sugativa*” (vechea cutiută de lemn care avea în ea cenușe) etc. Pe perețele opus, sunt câteva fotografii din viața lui Nicolae Ivan, actul comemorativ al catedralei din Cluj, fotografii ale sfințirii troiței lui Baba Novac (ridicată de Episcopul Nicolae Ivan și dnii G. Sion și I. Crăciun). Pe un birou se găsește planul, catedralei, mitra și paharul lui Nicolae Ivan, câteva registre de la Sibiu și un album al lui.

Incheiu aceste șiruri comemorative cu câteva versuri:

Visul măreț al marelui Șaguna,
Realizat e astăzi pentru totdeauna,
Căci vechea ctitorie a marelui Ștefan,
Renăscută prin cărja Vlădicului Ivan.
Devine tot mai mândră prin Preasfântul Colan.

Ordinea așezării articolelor, în paginile revistei, este în funcție de condițiuni tehnice.

Revista apare la 20 a fiecărei luni. Colaboratorii sunt rugați să ne trimită manuscrisele până la 10 ale lunii, spre a putea fi publicate. Toți câți împărtășesc credința noastră, găesc între noi un loc de muncă.

Căutăm colaboratori și corespondenți în toate orașele din țară. Acei cari doresc să colaboreze cu noi, sunt rugați să scrie directorului revistei.